

Kestävän kehityksen ohjelma 2025 – 2029 aluehallituksen hyväksymä 19112024

Varhan kestävän kehityksen ohjelma perustuu Varhan strategiaan sekä kansalliseen ilmastopolitiikkaan ja muuhun kansalliseen ohjaukseen

- Varhan strategia: *Toimimme vastuullisen vaikuttavasti*
 - **Taloudellinen kestävyys:** *Vaikuttavilla palveluilla varmistamme kestävän talouden.*
 - **Sosiaalinen kestävyys:** *Edistämme väestön hyvinvointia ja terveyttä. Vastuullinen palveluiden järjestäjä ja työnantaja. Panostamme henkilöstömme työhyvinvointiin. Henkilöstö osallistuu toiminnan suunnitteluun laajasti.*
 - **Ekologinen kestävyys:** *Otamme toiminnan suunnittelussa huomioon taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristön kannalta kestävän kehityksen*
- Kestävän kehityksen ohjelma toteuttaa myös Varhan sitoumusta Turun kaupungin ilmastokumppanuuteen

Ohjelma huomioi seuraavat kansalliset ja kansainväliset ohjelmat

- [Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet](#)
- [YK:n Agenda2030 Kestävän kehityksen globaali toimintaohjelma](#)
- [Suomen Kestävän kehityksen toimikunnan strategia 2022–2030: Luonnon kantokyvyn turvaava, hyvinvoiva ja globaalisti vastuullinen Suomi](#)
- [Hiilineutraali Suomi 2035 – kansallinen ilmasto- ja energiastrategia](#)
- [Sosiaali- ja terveysministeriön ilmastonmuutokseen sopeutumisen suunnitelma](#)

Kestävän kehityksen ohjelma huomioi planetaarisen sosiaali- ja terveydenhuollon viitekehyksen, joka on monin tavoin yhdensuuntainen sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisten tavoitteiden kanssa

[MacNeill et al. Planetary health care: a framework for sustainable health systems \(2021\)](#)

Yhteys Varhan strategisiin tavoitteisiin:

- Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, sairauksien ennaltaehkäisy ja pitkäaikaissairauksien hyvä hoito
- Vahvat peruspalvelut, tehokas, integroitu ja koordinoitu palvelujärjestelmä ja -prosessit
- Vaikuttavuus ja näyttöön perustuvat käytännöt
- Teknologian hyödyntäminen
- Kestävä kehitys

Ekologinen kestävyys hyvinvointialueella

- Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen ympäristövaikutukset ovat merkittäviä. Toiminnassa kulutetaan suuria määriä energiaa ja materiaaleja, ja toiminta synnyttää suoria ja epäsuoria kasvihuonekaasupäästöjä kiihdyttäen ilmastonmuutosta.
- Hyvinvointialueet ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä toimijoita. Ympäristövaikutusten tunnistaminen ja vähentäminen sekä ekologisen ajattelun lisääminen luovat pohjaa alueiden kestäväälle ja vastuulliselle toiminnalle.
- Ekologisen kestävyuden edistäminen koostuu useasta eri osa-alueesta, mm.
 - ilmastonmuutoksen vastainen toiminta
 - luonnon raaka-aineiden ja energian säästäminen, kiertotalous ja asianmukainen jätteenkäsittely
 - kemikaaliturvallisuus, lääkejätteiden hallinta, vesistönsuojelu
 - biodiversiteetin varjelu, vihreän ympäristön hyödyntäminen terveyden edistämisessä
- Päästöjen vähentämisessä merkityksellisimmät tuoteryhmät ovat sähkö ja muu energia, polttoaineet, lääkkeet, elintarvikkeet ja ravitsemuspalvelut sekä matkustus- ja kuljetuspalvelut.

Sosiaalinen kestävyys hyvinvointialueella

Hyvinvointialueen perustehtävä terveyden ja hyvinvoinnin edistäjänä on lähtökohtaisesti sosiaalista vastuullisuutta

Vastuu potilaista ja henkilökunnasta sisältää yhdenvertaisuuden, tasa-arvon, ihmisoikeuksien huomioimisen ja eettisten periaatteiden noudattamisen, työ-, potilas- ja asiakasturvallisuuden edistämisen sekä henkilökunnan työhyvinvoinnin turvaamisen ja osaamisen kehittämisen. Muutamat sosiaalisen kestävyden edistämisen toimenpiteet ovat lakisääteisiä.

Hyvinvointialue on yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti merkittävä julkinen toimija. Hyvinvointialueella on lainsäädännön asettamien velvoitteiden lisäksi rooliodotuksia eettisenä asiantuntijaorganisaationa ja hyvän hallintotavan mukaisena toimijana.

Omistajapolitiikalla vaikutetaan edelleen osakkuusyhtiöiden sosiaaliseen vastuullisuuteen. Hankintojen kautta sosiaalinen vastuu ulottuu välillisesti myös kumppaneihin ja alihankkijoihin.

Taloudellinen kestävyys hyvinvointialueella

Taloudellisesti kestävä kehityksen lähtökohtana on sote-palveluiden kasvavan kysynnän ja talouden realiteettien tasapainotus siten, että palvelut turvataan nykyisille ja tuleville sukupolville ilman kestämatöntä taloudellista rasitetta kansakunnalle.

Taloudellisen kestävyuden tärkeitä elementtejä ovat:

- Resurssien käytön tehokkuuden ja vaikuttavuuden varmistaminen
- Palveluintegraatio ja yhteistyö kuntien, yksityisen sektorin ja kolmannen sektorin kanssa resurssien käytön ja investointien yhteiseksi hyödyntämiseksi
- Digitalisaation ja teknologisten innovaatioiden hyödyntäminen laadun ja kustannustehokkuuden parantamiseksi
- Kestävä henkilöstöpolitiikka sairaspöissaolojen vähentämiseksi ja työn tuottavuuden lisäämiseksi
- Pitkäjänteinen taloussuunnittelu, ennakointi, vastuullinen talouspolitiikka ja harkittu lainanotto

Varhan kestävä kehityksen ohjelman tavoitteet ja toimenpiteitä vuosille 2025-2029

Kestävän kehityksen ohjelma

kestävän kehityksen edistämiseksi

- Kestävän kehityksen ohjelma 2025-2029 kuvaa sitä, miten Varha edistää ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävästä kehityksestä toiminnassaan sekä miten sitä mitataan ja seurataan
- Kestävän kehityksen ohjelman on hyväksynyt aluehallitus
- Kestävän kehityksen mukaista toimintaa toteutetaan suunnitelmallisesti vuosittaisina kehityshankkeina noudattaen ohjelmassa määriteltyjä linjauksia ja teemakohtaisia tavoitteita vuosille 2025-2029
- Varhan arvojen mukaista kestävästä kehityksestä ja vastuullisuutta edistetään monin tavoin myös Varhan muissa ohjelmissa
- Kestävän kehityksen mukainen toiminta ja sen tulokset raportoidaan vuosittain

Kestävän kehityksen ohjelman periaatteet

Valtakunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteiden mukaan hyvinvointialueiden toiminnassa ja päätöksenteossa tulee huomioida sosiaalisen, taloudellisen ja ekologisen kestävyys tasapaino. Varhan kestävän kehityksen ohjelman periaatteet konkretisoivat näiden tavoitteiden toteutusta.

Ekologinen kestävyys

- Energiankulutuksen hillintä ja hiilijalanjäljen pienentäminen
- Resurssitehokkuus, hävikin minimointi, jätemäärien pienentäminen ja kiertotalous
- Digitalisaatio ja matkustustarpeen vähentäminen
- Ympäristövastuulliset hankinnat
- Vastuullinen lääkehoito- ja huolto

Sosiaalinen kestävyys

- Väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, sairauksien ennaltaehkäisy
- Asukkaiden ja henkilöstön osallisuus ja yhdenvertaisuus
- Hyvä työelämä, henkilöstön tasa-arvo ja yhdenvertaisuus, osaamisen kehittäminen
- Hyvä hallinto, palvelujen laatu ja turvallisuus
- Sosiaalinen kestävyys huomioon otettuna sidosryhmä- ja yhdyspintatyössä

Taloudellinen kestävyys

- Vaikuttava ja asiakkaan tarpeet huomioiva hoito ja palvelu
- Resurssihukan ja hävikin välttäminen
- Resurssitehokkuus tilojen suunnittelussa ja käytössä.
- Hankintojen elinkaaren mittainen vastuullisuus ja taloudellisuus

Varhan yhteiset periaatteet

- Otamme kestävän kehityksen johtamisen osaksi kokonaisjohtamista.
- Koulutamme ja tiedotamme kestävän kehityksen asioista koko henkilöstölle
- Teemme henkilöstöllemme mahdolliseksi vaikuttaa kestävän kehityksen toteutumiseen.
- Tuemme kestävän kehityksen tutkimusta hyvinvointialueella.

Ekologinen kestävyys: Varhan ilmasto- ja ympäristötavoitteet

- Varha pyrkii aktiivisesti vähentämään hiilidioksidipäästöjään vuoden 2029 loppuun mennessä. Vertailukohtana on sote-sektorin vuoden 2019 kansallinen hiilidioksidipäästöjen määrä Varhan asukaslukuun suhteutettuna (435 ktCO_{2e}).
- Lisäksi Varha haluaa aktiivisesti tunnistaa ja minimoida muita ympäristövaikutuksiaan ja olla ekologisen kestävyuden edelläkävijä hyvinvointialueiden keskuudessa
- Ekologisen kestävyuden toimenpiteillä pyritään vahvistamaan myös Varhan taloudellista ja sosiaalista kestävyyttä

Ekologisen ja taloudellisen kestävyuden toimenpiteitä (1/2)

Kehittämisen kohde	Nykyinen vuosikustannus Toimenpiteet	Säästötavoite/ -vaikutus
Energian kulutuksen vähentäminen	Energian hankinta 12,54 milj. € . <i>Pienennämme käyttämäämme kiinteistöalaa. Vahvistamme tilojen ja laitteiden energiatehokkuutta.</i>	5 % vähemmän kulutusta tarkoittaa säästöä 600 000 €
Ruokahävikin vähentäminen	Käyttämättä jääneiden aterioiden kustannukset Tyksissä v. 2023 oli arviolta 600 000 € . <i>Muutamme aterioiden tilauskäytäntöjä. Selvitämme hävikin vähentämisen tarvetta myös vammaisten ja ikääntyneiden asumispalveluissa.</i>	Ateriahävikin puolittaminen Tyksissä säästäisi 300 000 €/vuosi
Kalustehankintojen vähentäminen	Uushankinnat 3,72 milj. € (2023) . <i>Laajennamme sisäistä kalustekierrätystä sisältäen kalusteet, kodinkoneet ja viihde-eletroniikan.</i>	10 % vähemmän hankintoja säästäisi 370 000 € /vuosi
Lääkinnällisten laitteiden käytön optimointi	Hankintojen määrää ei tunneta. SER romun käsittely- ja kuljetuskustannukset 50 000 €/v. <i>Selvitämme mahdollisuudet vähentää uushankintoja yhteisellä laitepoolilla.</i>	5 % vähemmän hankinta- ja jätekujuja
Jätehuollon ja kierrätyksen tehostaminen, sekajätteen määrän vähentäminen	Omien kiinteistöjen jätehuolto 1,6 milj. € Sekajätteen käsittelyn osuus on 267 000 € . <i>Kilpailutamme jätehuollon ja tehostamme jätelajittelua vähentäen sekajätettä.</i>	5 % pienemmät kulut tarkoittavat säästöjä 80 000 €/vuosi

Ekologisen ja taloudellisen kestävyuden toimenpiteitä 2/2)

Kehittämisen kohde	Nykyinen vuosikustannus Toimenpiteet	Säästötavoite/ vuosi
Lääkehävikin vähentäminen (1,42 % v. 2023)	Hävikkiin päätyneet lääkkeet: hankintahinta 1,02 milj. € Hävitys lääkejätteenä 200 000 € <i>Tunnistamme lääkevalmisteet, joiden kohdalla hävikkiä voidaan vähentää muuttamalla toimintatapoja.</i>	5 % hankinta- ja jättekuluista tarkoittaisi säästöjä 60 000 €/ vuosi Vuosittain toistuessaan 240 000 € v. 2029 mennessä
Suojakäsineiden hygienia-ohjeiden mukainen käyttö	Hankintakustannukset (korkeintaan) 1,9 milj. € <i>Vähennämme käsineiden hankintaa puuttumalla tarpeettomaan käsineiden käyttöön.</i>	15 % nykyisen käytön ja hinnan mukaisista hankinta- ja jättekuluista 150 000 €
Hoitotarvikkeiden kustannusvaikuttava käyttö. Kertakäyttötuotteiden kulutuksen ja jätemäärien vähentäminen.	Hankintakustannukset 90,4 milj. € <i>Kilpailutamme tarkoituksenmukaisen hoitotarvikevalikoiman ja huolehdimme sen kustannustehokkaasta käytöstä (Haavakeskushanke).</i>	2025: Tyks 2,02 miljoonaa € Sote-keskuspalvelut 600 000 € Ikääntyneiden palvelut 50 000 €

Sosiaalisen kestävyuden tavoitteet ja toimenpiteitä

Sosiaalisen kestävyuden edistäminen pohjautuu Varhan arvoihin ja strategiaan ja se sisältää eri osa-alueita, joiden tarkemmat tavoitteet ja toimenpiteet määritellään Varhan muissa ohjelmissa.

Arvostavan yhdenvertaisesti

Varmistamme toiminnallamme yhdenvertaisesti alueen asukkaiden terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta

Vastuullisen vaikuttavasti

Olemme vastuullinen palveluiden järjestäjä ja työnantaja. Toimimme kestävästi.

Edistämme väestön hyvinvointia ja terveyttä aktiivisesti ja vaikuttavasti yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa

Ystävällisesti ammattitaidolla

Panostamme alueen suurimpana työnantajana osaavaan ja hyvinvoivaan henkilöstöön.

Osallistamme asukkaita ja sidosryhmiämme.

Sosiaalisen kestävyuden toimenpiteitä (1/2)

Tavoite	Toimenpiteet
Väestön hyvinvointi, terveydentila ja elämänlaatu paranevat	Hyte-suunnitelman toimeenpano
Asiakas- ja potilasturvallisuutta edistetään	Asiakas- ja potilasturvallisuusohjelma, omavalvontaohjelma ja –suunnitelmat. Varautumissuunnitelmat. HaiPro -järjestelmän ja SHQS-laatu järjestelmän käyttö.
Asukkaat ja asiakkaat voivat osallistua palvelujen kehittämiseen ja vaikuttaa päätöksentekoon	Osallisuussuunnitelman toimeenpano
Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus paranevat	Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman laadinta ja toimeenpano, palvelustrategian ja pelastustoimen palvelutasopäätöksen sekä Kieliohjelman toimeenpano
Varhan toiminta on eettistä ja hyvän hallintotavan mukaista	Järjestämislain ja hallintosäännön mukainen toiminta. Väärinkäytösten ja epäkohtien ilmoittamiskanavan tarjonta.

Sosiaalisen kestävyuden toimenpiteitä (2/2)

Tavoite	Toimenpiteet
Vahvistetaan työkuultuuria sekä henkilöstön tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta	Henkilöstöohjelman mukaiset johtamisperiaatteet (valmisteilla) Työhyvinvointiohjelman ja Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman toimeenpano
Varmistetaan terveellinen ja turvallinen työympäristö	Työsuojeluohjelman toimeenpano
Tuetaan henkilökunnan osaamisen kehittämistä	Osaamisen ja perehdytyksen kehittäminen, urapolkujen mahdollistaminen.
Lisätään alan vetovoimaisuutta	Ammattilaisen arvostama- kärkiohjelma
Huomioidaan sosiaalisen kestävyuden ulottuvuudet yhdyspinta- ja sidosryhmätyössä	Vahvistetaan hyvinvoinnin perusedellytyksiä ja asukkaiden yhdenvertaisuutta yhteistyössä kuntien, yritysten ja kolmannen sektorin kanssa. Huomioidaan sosiaalisen kestävyuden tekijät myös tavara- ja palveluhankinnoissa.

Varautuminen ilmastonmuutoksen vaikutuksiin

- WHO on arvioinut, että ilmastonmuutos on suurin yksittäinen uhka ihmisyydelle 2000-luvulla. Ilmastonmuutoksen myötä yleistyneet sään ääri-ilmiöt aiheuttavat suoria ja epäsuoria terveysriskejä. Globaaleja riskejä ovat mm. pandemiat sekä sään ääriolosuhteiden vaikutukset ruoantuotantoon ja ruoan laatuun ja saatavuuteen
- Suomessa terveysriskejä aiheuttavat yleistyneet helteet, sään vaihtelusta johtuva liukkaus, kaamosmasennukselle altistavat pimeät talvet sekä yleistyvät punkkitaudit
- Tarttuvien tautien riskien tunnistamisen ja torjunnan lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastusalan toimijoiden tulee varautua sään ääri-ilmiöiden vaikutuksiin. Esimerkiksi helteiden aiheuttamaa kuolleisuutta tulee torjua ikääntyneillä ja muilla riskiryhmillä.
- STM on julkaissut [sosiaali- ja terveyssektorin sopeutumissuunnitelman](#), jonka perustana on [Kansallinen ilmastonmuutoksen sopeutumissuunnitelma 2030](#) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon sektorilla tehty ilmastonmuutos- ja sopeutumistyö.
- Varsinais-Suomen hyvinvointialueen valmiussuunnitelmassa ilmastonmuutos on huomioitu siitä johtuviin häiriöihin varautumisessa. Varsinais-Suomen pelastuslaitos on laatinut [Varsinais-Suomen alueellisen riskiarvion](#) (2023) osana alueen varautumisyhteistyötä. Riskiarviossa huomioidaan ilmastomuutoksesta johtuvat sään ääri-ilmiöt.

Kestävän kehityksen johtaminen ja toimeenpano Varhalla

Strateginen taso

- Aluevaltuusto: strategia, palvelustrategia, hyvinvointisuunnitelma, talousarvio ja- suunnitelma, investointisuunnitelma, tuottavuus- ja taloudellisuusohjelma, hankintapolitiikka, omistajaohjauksen periaatteet
- Aluehallitus: Kiinteistö- ja toimitilastrategia, omistajapolitiikka, Kestävän kehityksen ohjelma
- Johtoryhmä: ohjelmien johtaminen, vuosittaiset kehittämistoimenpiteet

Taktinen taso

- Kestävän kehityksen työryhmä: monialainen vuoropuhelu, Kestävän kehityksen ohjelman painopisteiden suunnittelu ja toimeenpanon seuranta
- Johtavat asiantuntijat: toimenpiteiden suunnittelu ja ohjaus, kestävän kehityksen sidosryhmäyhteistyö (hv-alueet, kunnat, oppilaitokset jne.)
- Henkilöstöpalvelut: henkilöstön hyvinvointi, esimieskoulutus, perehdytys
- Tukipalvelut: kiinteistöpalvelut, ympäristöpalvelut, hankintapalvelut jne.
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelut

Operatiivinen taso

- Tulosalueet: e.m. ohjelmien mukainen toiminta ja kehittämishankkeet
- Ekotukihenkilöverkosto
- Osakkuusyhtiöt ja sidosryhmät, yhdyspintatyön työryhmät

Kestävän kehityksen ohjelman raportointi

- Ohjelman toimenpiteiden tulokset raportoidaan aluehallitukselle ja aluevaltuustolle vuosittain toimintakertomukseen liitettävässä Kestävän kehityksen raportissa, joka julkaistaan Varhan internet-sivuilla
- Raportin laatimisesta vastaavat kestävän kehityksen asiantuntija, ympäristöpäällikkö ja kestävän kehityksen työryhmä. Sen sisällössä soveltuvin osin raportoitavia indikaattoreita ovat
 - Ekologisen kestävyuden indikaattorit, mm.
 - Jätelajien määrät ja kierrätysaste
 - Omien kiinteistöjen energian käyttö ja niiden päästöt
 - Ruokahävikin määrä
 - Hankinnat, joissa on käytetty ympäristökriteerejä (osuus)
 - Vähäpäästöisten ajoneuvojen osuus
 - Sosiaalisen kestävyuden indikaattorit raportoidaan Varhan eri ohjelmista ja niiden raporteista:
 - Asiakasosallisuus, asiakaspalaute
 - Työhyvinvointi, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus
 - Hankinnat, joissa on käytetty sosiaalisen kestävyuden indikaattoreita
- Taloudellinen kestävyys raportoidaan erikseen tilinpäätöksessä ja tuottavuus- ja taloudellisuusohjelman raporteissa.

